

Dąbie

Szanowni Państwo,

z wielką przyjemnością przedstawiam Państwu informator Gminy Dąbia. Powstał on dzięki hojnemu wsparciu przedsiębiorców prowadzących swoją działalność na terenie naszej małej ojczyzny, za co serdecznie dziękuję.

W folderze znajdziecie Państwo podstawowe informacje na temat Dąbia, jego historii, tradycji, krajobrazu oraz infrastruktury. Użyteczny będzie również plan gminy, na którym prócz traktów drogowych i nazw poszczególnych miejscowości oznaczono najważniejsze budynki użyteczności publicznej oraz najważniejsze firmy.

Tych z Państwa, którzy nie gościli jeszcze w naszych skromnych progach, zachęcam do odwiedzenia naszej gminy. Mogę szczerze zapewnić, że goszcząc u nas, spotkacie Państwo życzliwych ludzi, którzy zawsze służą pomocą. Nasza gmina jest otwarta na współpracę z inwestorami – małymi i dużymi – ale także z organizacjami społecznymi, których działalność podnosi jakość życia mieszkańców.

W imieniu własnym, pracowników Urzędu Gminy oraz wszystkich mieszkańców zapraszam Państwa do Dąbia.

*Burmistrz Dąbia
Tomasz Ludwicki*

POŁOŻENIE

Dąbie to gmina miejsko-wiejska położona w centrum Polski, we wschodniej części województwa wielkopolskiego, w powiecie kolskim.

Gmina Dąbie leży na pograniczu dwóch województw: wielkopolskiego i łódzkiego. Graniczy z ośmioma gminami: Brudzew, Grabów, Grzegorzew, Koło, Kościelec, Olszówka, Świnice

Warczkie, Uniejów.

Krzyżują się tu drogi wojewódzkie: 263 Słupca – Ślesin – Sompolno – Kłodawa – Dąbie oraz 473 Koło – Dąbie – Uniejów – Balin – Szadek – Łask.

Dwa kilometry na południe od miasta we wsi Domanin znajduje się węzeł drogowy ze zjazdem na autostradę A2.

Przez teren gminy przebiega także magistrala kolejowa Herby Nowe – Gdynia.

Dodatkowym atutem jest bardzo dobre połączenie komunikacyjne (za pośrednictwem autostrady) z łódzkim Portem Lotniczym im. Władysława Reymonta, które znajduje się w odległości 73,5 km od miasta oraz Portem Lotniczym Poznań-Ławica im. Henryka Wieniawskiego (160 km od miasta).

Siedzibą władz gminy jest miasto Dąbie, zwane niekiedy także Dąbie nad Nerem. W latach 1975-1998 miasto administracyjnie należało do województwa konińskiego.

OBSZAR

Gmina zajmuje powierzchnię 130,06 km².

- użytki rolne: 77%
- użytki leśne: 13%

Gmina stanowi 12,86% powierzchni powiatu kolskiego.

LUDNOŚĆ

Gminę zamieszkuje około 6.900 mieszkańców. Miasto Dąbie liczy 2.148 mieszkańców.

RYS HISTORYCZNY

Dąbie wzmiankowane jest po raz pierwszy w 1232 r. jako własność klasztoru Norbertanek w Strzelnie. W dokumencie z 1397 r. nazwana miastem. Władysław Jagiełło na prawie magdeburskim lokował Dąbie w 1423 r. – miasto stanowiło już wówczas własność królewską. W wyniku potopu szwedzkiego sytuacja gospodarcza miasta znacznie się pogorszyła.

W 1774 r. liczyło ono tylko 300 miesz-

kańców. W 1815 r. rozpoczął się bardzo dynamiczny pod względem gospodarczym okres w dziejach Dąbia: powstają fabryki sukiennicze, rozwija się rzemiosło. Utworzenie Królestwa Polskiego sprawia, że na wyroby włókiennicze otwiera się rynek rosyjski – do Rosji eksportowana jest niemal połowa rodzimej produkcji. Ludność miasta wzrosła do 998 osób w 1816 r. i do 1.722 –

w 1825 r. Dąbie było wówczas silnym ośrodkiem rzemieślniczym, w połowie XIX w. poważną rolę w życiu miasta odgrywał również handel. Represje władz carskich po upadku powstania listopadowego oraz uruchomienie zakładów włókienniczych w okręgu łódzkim w połowie XIX w. przyczyniają się do zupełnej likwidacji dąbskiego ośrodka przemysłu włókienniczego.

14 kwietnia 1864 r. w pobliżu miasta miała miejsce potyczka zbrojna powstańców z wojskami rosyjskimi. W 1902 r. Dąbie liczyło 4.850 mieszkańców różnych narodowości i wyznań. W mieście istniały bowiem kościół katolicki, synagoga żydowska, kościół ewangelicko-augsburski oraz od 1939 kościół baptystów – świadectwo obecności w Dąbii osadnictwa holenderskiego.

W czasie I wojny światowej miasto zostało zniszczone w wyniku bitwy prusko-rosyjskiej. W okresie międzywojennym mieściło się tu kilka drobnych przedsiębiorstw przemysłowych, m.in.: pięć młynów, cztery wiatraki, destylarnia, browar i cegielnia. Część ludności znajdowała zatrudnienie także w rolnictwie. W roku 1939 władze niemieckie zmieniły nazwę miasta na Eichstädt. W czasie okupacji hitlerowskiej wielu mieszkańców miasta pochodzenia żydowskiego zamordowano w pobliskim obozie zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem. Dąbie zostało wyzwolone przez wojska radzieckie 21 stycznia 1945 r.

Dziś miasto stanowi zaplecze usługowo-handlowe dla rolniczej okolicy.

Obecnie największe możliwości rozwojowe w gminie ma rolnictwo, ale dostrzeżona jest również szansa i potrzeba rozwoju usług, przede wszystkim w otoczeniu rolnictwa, a także przetwórstwa rolno-spożywczego, turystyki i przemysłu. Do walorów gminy należą korzystne położenie w centrum kraju przy autostradzie A2, atrakcyjne tereny inwestycyjne, sprzyjający klimat dla działalności gospodarczej, rozwinięte rolnictwo, korzystne ukształtowanie terenu dla działalności rolniczej, rozbudowa infrastruktury i budownictwa mieszkaniowego, dobrze rozwinięta sieć dróg, bardzo wysoki stopień zwodociągowania gminy, odpowiednie tereny pod rozwój turystyki i wypoczynku oraz zasoby wód termalnych. Znajdujące się na terenie gminy źródła gorących wód mają bogaty skład chemiczny. Położone są we wsi Tarnówka w odległości około 3 km

od Dąbia. Wydajność źródła wynosi $70 \text{ m}^3/\text{godz}$. Ze względu na interesujący skład, odpowiednią wydajność i temperaturę tych wód zostały stworzone odpowiednie warunki do utworzenia dzielnicy uzdrowskiej. Jednym z ważniejszych celów polityki w naszej gminie jest rozwój turystyki. Zachęcamy do inwestowania w tworzenie bazy noclegowej i turystycznej, jak również w powstawanie gospodarstw agroturystycznych.

ZABYTKI

• Kościół św. Mikołaja w Dąbiu

Murowany kościół parafialny Świętego Mikołaja Biskupa wzniesiony został w latach 1807-1809 według projektu Hilarego Szpilowskiego. Poprzedni kościół wybudowany został w XVII w., z fundacji Celestyna Dunina, a spalony w 1793 r. Świątynię gruntownie odnowiono w 1948 r. Budynek orientowany, otynkowany. Kościół jednonawowy z węższym prezbiterium, zamkniętym prosto. Wewnątrz świątyni strop. Ponad dachem wznosi się wieżyczka na sygnaturkę. Elewacja zachodnia i szczyt mają charakter barokowy. Wyposażenie wnętrza głównie rokokowe. Ołtarz główny z obrazem Opłakiwanie, z herbem Podkowa i datą 1736. Dwa konfesjonały rokokowe. Tablica nagrobna proboszcza dąbskiego Adama Wężyka z pierwszej połowy XIX w. Obok świątyni ustawiona jest murowana dzwonnica z XIX w. W jej osi znajduje się brama wiodąca na przykościelny dziedziniec.

• Ratusz

Dąbski ratusz zbudowany został w stylu klasycystycznym w 1814 r. Obecnie to siedziba Urzędu Miejskiego. Budynek murowany jest z cegły, otynkowany. Złożony z głównego budynku na planie kwadratu i dwóch wolnostojących prostokątnych pawilonów. Korpus główny ratusza jest dwukondygnacyjny, podpiwniczony, pięciosiowy. Na osi wstępny portyk dwukolumnowy w wielkim porządku, z wejściem, nad którym znajduje się balkon. Przyziemie boniowane, między kondygnacjami gzyms kordonowy i parapetowy, gzyms wieńczący z ząbkowaniem. Dach czterospadowy z wystawką od frontu i cylindryczną wieżyczką w formie latarni zwieńczonej kopułą. Układ wnętrza trzytraktowy. W niektórych pomieszczeniach zauważalne są fasety.

• Dawny kościół ewangelicki w Dąbiu

Poświęcenie pierwszego na ziemi kolskiej kościoła ewangelickiego nastąpiło 17 lipca 1806 r. Świątynia była

mała, skromna. Z okazji 100-lecia parafii na miejscu starego, zniszczonego postawiono nowy kościół. Nawiązując do gotyku, to wysoki, piętrowy, murowany budynek z dwoma pawilonami, w kształcie pałacu, posiadający liczne dekoracje. Podczas działań wojennych kościół mocno ucierpiał. Przez długie lata po opuszczeniu Dąbia przez ewangelików budowla niszczała, dopiero w 2002 r., zakupił go prywatny przedsiębiorca. Po remoncie, którego dokonał, kościół prezentuje się godnie i okazałe, choć nadal nie jest użytkowany i stoi pusty.

• Kamienice

W mieście zachowało się kilka domów klasycystycznych. Przy ulicy Kolskiej wznoszą się dwa analogiczne budynki ustawione kalenicowo naprzeciwko siebie. Domy te kryte są dachami naczółkowymi i mają wejścia ujęte kolumnami. Na fasadzie jednego z nich widnieje data 1828.

• Kościół Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Chełmnie nad Nerem

Poprzedni kościół – drewniany z 1779 r., spłonął. Obecny murowany kościół pod wezwaniem Narodzenia NMP został zbudowany w stylu neogotyckim w 1875, a konsekrowany w 1887 r. Nad kruchtą znajduje się dwukondygnacyjna wieża. W ołtarzu umieszczony jest obraz Matki Bożej Częstochowskiej, a po bokach rzeźby świętych Piotra i Pawła. W latach 2003-2009 pomalowano wewnątrz kościoła i zewnętrzną elewację. Przeprowadzono konserwację i złocenie ołtarzy. W całej świątyni założono granitową posadzkę i ogrzewanie podłogowe. Z marmuru zbudowano ołtarz posoborowy i miejsce przewodniczenia. Ponadto fundamenty kościoła zostały od zewnątrz wzmocnione i osuszone.

• Kamień i studnia związane z legendą o Błogosławionym Bogumile

Błogosławiony Bogumił znany jest ze swej świętości i cudów w całej Polsce, szczególnie zaś w diecezji Włocławskiej i Gnieźnieńskiej. Bogumił pochodził z zamożnego rodu Porajów.

W skład dziedzicznych włości rodu Porajów wchodziły między innymi: Dobrów, Janiszew, Chełmno, Kupinin, Krzewo oraz Dąbie.

Nieopodal dąbskiego lasu, w pobliżu obecnego katolickiego cmentarza grzebalnego na łące znajduje się kamień. Według miejscowych przekazów na tym kamieniu Błogosławiony Bogumił odpoczywał w czasie swoich długich wędrówek. Podobno znajduje się na nim odcisk stopy Błogosławionego. Niedaleko kamienia jest studzienka, z której utrudzony podróżą Bogumił czerpał wodę.

PRZYRODA

Gmina Dąbie charakteryzuje się bogatymi zasobami przyrodniczymi. Rejon cieszy się dużym zaintereso-

waniem ornitologów i ludzi ciekawych przyrody. Czynnikiem, które przyciągają turystów, są w znacznej mierze walory przyrodnicze. Tereny te cechują się dużą czystością ekologiczną, krajobraz wolny jest od obiektów przemysłowych oraz gęstych skupisk aglomeracji miejskiej.

• Dąbskie Błota

Dąbskie Błota to przyrodniczy skarb gminy – kompleks łąkowo-błotny o powierzchni około 700 ha. Swym zasięgiem obejmuje miasto Dąbie, a także niektóre wsie, m.in. Krzewo, Domanin czy Wiesiołów. Został on włączony do sieci Natura 2000 jako obszar specjalnej ochrony ptaków – Pradolina Warszawsko-Berlińska, oraz obszar specjalnej ochrony siedlisk – Pradolina Bzury i Neru. Dąbskie Błota to jeden z najwartościowszych terenów awifaunistycznych w całej dolinie Neru pomiędzy Łęczycą a ujściem Warty. Ma on doskonałą lokalizację do rozwoju turystyki ornitologicznej (można tu obserwować ponad 100 gatunków ptaków). Możemy tu spotkać wiele gatunków ptaków. Teren ten to królestwo żurawi, chruścieli oraz czapli. Spotkamy tutaj także kszuki, rycyki, krwawodzioby, niezwykle płochliwe bociany czarne czy kuliki wielkie. Do najcenniejszych gatunków, jakie bytują na terenie Dąbskich Błot, należy wodniczka, zagrożony wyginięciem ptak z rzędu wróblowych.

• Muzeum byłego niemieckiego Obozu Zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem

To pierwszy stacjonarny obóz masowej zagłady założony przez Niemców. O lokalizacji obozu na terenie Chełmna nad Nerem (Kulmhof am Ner to niemiecka nazwa tej miejscowości) i oddalonego o 4 km lasu rzuchowskiego przesądziły głównie względy logistyczne – były to miejsca odludne, mające dobre połączenia drogowe i kolejowe z terenami wcielonymi do Kraju Warty (z niem. Reichsgau Wartheland albo Warthegau), zwłaszcza z Łodzią, gdzie znajdowało się największe getto w regionie (Litzmannstadt). Niemiecki obóz zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem był ośrodkiem masowej, natychmiastowej zagłady Żydów w Kraju Warty (Reichsgau Wartheland). Na cele eksterminacji zajęto zabytkowy pałac otoczony wysokim płotem. Przejęto również okoliczne zabudowania: plebanię, kościół, remizę, spichlerz, a także szkołę i budynek będący siedzibą władz ówczesnej gminy. Obóz został uruchomiony w grudniu 1941 r. Funkcjonował w dwóch okresach.

KULTURA

• Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury

W mieście działa Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, który zajmuje się kształtowaniem życia kulturalnego

Janusz Kapusta

miasta i gminy.

Działa przy nim wiele sekcji sportowych, plastycznych i tanecznych. Do najważniejszych wydarzeń w mieście należy coroczna organizacja m.in. finałów Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Dni Miasta i Gminy Dąbie oraz różnego rodzaju festynów i koncertów. Od 1995 r. w mieście działa Młodzieżowa Miejsko-

-Strażacka Orkiestra Dęta oraz folklorystyczny zespół Nadnerzanki.

• Folklorystyczny zespół Nadnerzanki

Na terenie gminy działa kilka stowarzyszeń, które kultywują miejscowe zwyczaje i tradycje, integrują społeczności lokalne na obszarze działania stowarzyszenia, a także prowadzą działalność charytatywną.

OSOBY ZWIĄZANE Z MIASTEM

- **Władysław Arendarski** – powojenny proboszcz tutejszej parafii,
- **bł. Bogumił** – biskup poznański, arcybiskup gnieźnieński,
- **Edmund Czaplński** – burmistrz miasta w latach 1915-1919 i 1931-1935,
- **Gedeon Goedel** – żołnierz napoleoński, były burmistrz Dąbia,
- **Tomasz Kaczmarek** – kapłan, postulator procesów beatyfikacyjnych,
- **Kazimierz Mleczko-Korczak** – malarz marynista,
- **Robert Horna** – muzyk (gitara klasyczna),
- **Janusz Kapusta** – polski rysownik, malarz, scenograf, twórca figury K-dron.

Urodzony w 1951 r. w Zalesiu. Wynalazca jedenastościennej bryły geometrycznej, nazwanej przez artystę K-dron. Specjalizuje się w małych formach graficznych, plakatach, ilustracjach do magazynów i książek. Od 1981 r. mieszka w Nowym Jorku. Współpracuje z takimi pismami, jak „The New York Times”, „The Wall Street Journal”, „The Washington Post”, „The Boston Globe”, „Graphis”, „Print” i „Rzeczpospolita”.

W 2004 r. opublikował swoje odkrycie, w którym po raz pierwszy w historii udało mu się połączyć złoty i srebrny podział w jednej geometrycznej konstrukcji.

30 maja 2009 r. w Kole odsłonięto pomnik odkrytej przez Janusza Kapustę bryły – K-dronu, a 30 września 2013 r. zrobiono to w Wolsztynie.

• **Maciej Gralak** – mieszkaniec Dąbia, jeden z czołowych polskich zawodników siłowania na ręce, kilkakrotny mistrz Polski, mistrz świata, wicemistrz Europy osób niepełnosprawnych z roku 2009, sportowiec roku wg internautów serwisu sportowego www.armpower.net.

Maciej Gralak

Zapraszamy do Gminy Dąbie

Ważniejsze adresy i telefony

Urząd Miejski w Dąbiu

Pl. Mickiewicza 1
62-660 Dąbie
tel. 63 271 00 73
fax 63 271 00 86

Posterunek Policji w Dąbiu

ul. Łęczycka 62
62-660 Dąbie
tel. 63 271 00 75
fax 63 261 82 15

Urząd Pocztowy w Dąbiu

ul. Kolska 20
62-660 Dąbie
tel. 63 272 44 21

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbiu

ul. Kardynała Wyszyńskiego 5/1
62-660 Dąbie
tel. 63 271 01 52

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna

ul. 3 Maja 4
62-660 Dąbie
tel. 63 271 01 47

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Emilii Plater 1
62-660 Dąbie
tel. 63 271 01 17
tel./fax 63 266 01 60

Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Dąbiu

ul. 3 Maja 6
62-660 Dąbie
tel. 63 271 00 11

Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Chełmnie

Chełmno 89a
62-660 Dąbie
tel. 63 271 94 60

Szkoła Podstawowa im. Stanisława Mikołajczyka w Karszewie

Kupinin 1
62-660 Dąbie
tel. 63 261 66 18

Gimnazjum w Dąbiu

ul. 3 Maja 6
62-660 Dąbie
tel. 63 261 64 88

Przedszkole Miejskie w Dąbiu

ul. 1 Maja 4
62-660 Dąbie
tel. 63 271 00 43

Bank Spółdzielczy w Witkowie Oddział w Dąbiu

ul. 3 Maja 3 d
62-660 Dąbie
tel. 63 272 41 22

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Dąbiu

ul. Przemysłowa 1
62-660 Dąbie
tel. 63 271 00 19

Muzeum byłego niemieckiego Obozu Zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem

Chełmno 59A, 62-660 Dąbie
tel. 63 271 94 47; 695 003 137
tel. Las Rzuchowski: 695 003 167

*plan miasta
mapa gminy*

Development
Investment Trade SA

**Development Investment
Trade SA**

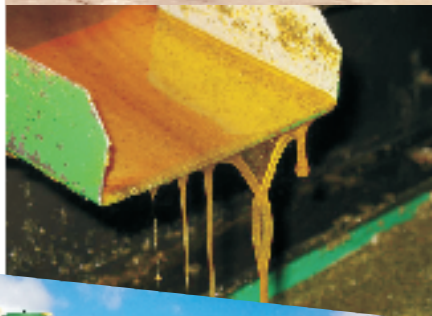
ul. Plac Solny 14/3
50-062 Wrocław

Biuro Handlowe

Polanka 4
85-085 Bydgoszcz
biuro@ditsa.pl

Tłocznia Oleju

Tarnówka Wiesiołowska 42a
62-660 Dąbie
tel. 63 271 91 19

www.ditsa.pl | www.olejrzepakowy.com

**WINTECH PRODUCTION
GROUP Sp. z o.o.**

62-660 Dąbie, ul. Łęczycka 54
tel./fax 0048 63 261 25 00
e-mail: wintech@wintech.pl
www.wintech.pl

Jesteśmy firmą rodzinną, która dostarcza meble do odbiorców na całym świecie.

Produkujemy meble wysokiej jakości w szerokim asortymencie obejmującym: sofy, fotele, łóżka, krzesła tapicerowane, wyposażenie restauracji, barów oraz pubów.

Ponadto, projektujemy meble według specyfikacji naszych klientów odpowiadające ich gustom i wymaganiom.

Posiadamy szybki i skuteczny system dostaw, w tym dostawy door to door w całej Europie, nasze zdolności produkcyjne to ok. 900 kontenerów rocznie.

Zapraszamy do zapoznania się z naszą ofertą.

Diagnostyka pojazdowa

Ireneusz Piaseczny

Grabina Wielka 19, 62-660 Dąbie
tel. 63 271 09 00
tel. kom. 601 731 530
e-mail: skpgrabina@op.pl

Firma specjalizuje się w:

- badaniach technicznych wszystkich pojazdów
- diagnostyce silnika i podzespołów
- regulacji geometrii kół
- naprawach zawieszeń samochodów osobowych
- drobnych naprawach diagnostycznych

FIRMA **PROTEX** **CZUPRYŃSCY**

Wiesiołów 51, 62-660 Dąbie

tel. 63 261 61 44, fax 63 261 64 95, kom. 608 318 049

OFERUJEMY:

- **opał wyłącznie z polskich kopalń**
- **nawozy sztuczne**
- **materiały budowlane**
- **papa zwykła, termozgrzewalna**
- **izolbety do klejenia i smarowania**
- **siatki ogrodzeniowe**
- **wyroby hutnicze - stal**
- **usługi transportowe**

godziny otwarcia
pon.-pt. 8.00-16.00, sob. 8.00-13.00

Domanin 16a, 62-660 Dąbie
tel. 606 243 623, 606 585 880

www.gosciniac-zacisze.com.pl | gosciniac_zacisze@wp.pl

RESTAURACJA

HOTEL

WESELA

KONFERENCJE

FREE

Ades

- **PÓLSKI WĘGIEL I MIĄŁ**
- **MATERIAŁY BUDOWLANE**
- **OTRĘBY**
- **STAL**
- **PASZE OD POLSKIEGO PRODUCENTA**

P.H.U. ADES Ewa Nosal

Chełmno Parcele 3, 62-660 Dąbie

tel. 63 271 09 16, kom. 602 584 641

UBEZPIECZENIA

Elżbieta Mruk

- ubezpieczenia majątkowe
- ubezpieczenia komunikacyjne
- ubezpieczenia osobowe
- ubezpieczenia rolne
- ubezpieczenia na życie

ul. Cichmiana 62, 62-660 Dąbie

tel./fax +48 63 271 02 14, tel. kom. +48 601 299 643

UFG

FIRMA HANDLOWO-USŁUGOWA

Andrzej Mejsner

**Skup i ubój zwierząt rzeźnych
Handel mięsny**

**Skup bydła młodego i dorosłego
Skup trzody chlewnej
Ubój usługowy bydła i trzody chlewnej**

Tarnówka 13, 62-660 Dąbie
tel. kom. +48 502 214 681
e-mail: kontakt@mejsner.pl
www.mejsner.pl

Gospodarstwo agroturystyczne „Zakątek”

**Zakres usług:
wypoczynek
noclegi
grille
imprezy okolicznościowe**

OBIEKT CAŁOROCZNY

Tarnówka 18
62-660 Dąbie
tel. 607 808 103

www.zakatek.com.pl

PIEKARNIA WOJCIECHOWSKI

rok zał.
1973

oferujemy tradycyjne pieczywo bez konserwantów

Piekarnia - Marian Wojciechowski

62-660 Dąbie

tel. 63 27 10 112

ul. Kolska 26

602 456 533

Automyjnia

Jerzy Bentkowski

- stacja Qgaz
- myjnia samochodowa
- pralnia dywanów

ul. Tadeusza Kościuszki 58a, 62-660 Dąbie

KOLBIS

- Produkcja blachy trapezowej T-18
- Sprzedaż pokryć dachowych
- Dachy - kompleksowo od pomiaru po montaż

KOLBIS Mariusz Zając

ul. Piłsudskiego 17, 62-660 Dąbie

tel. 507 121 763

e-mail: kolbis@vp.pl

www.kolbisdabie.pl

DYSTRYBUTOR

Produkcja i sprzedaż
- kwaszonek
- surówek

Karszew 58, 62-660 Dąbie, tel. kom. 691 961 312
www.ogorecki.com.pl

Centrum Polis

Konrad Jabłoński, tel. 721 464 363, Dąbie-Uniejów

KREDYTY

**hipoteczne
gotówkowe
firmowe
samochodowe
leasing**

UBEZPIECZENIA

**grupowe
indywidualne na życie
majątkowe
komunikacyjne
turystyczne**

Wydawnictwo Pomorza i Kujaw PiK Zbigniew Klimczak
www.wydawnictwo-pik.pl - Bydgoszcz 2015 r.

Redaktor wydania: Jerzy Frankowski

Współpraca redakcyjna: Ewa Sobieraj, Katarzyna Lelińska

Korekta: Agnieszka Kajak

Projekt okładki: Katarzyna Lelińska

Tekst, fotografie oraz materiały topograficzne
wykorzystane w opracowaniu udostępnił
Urząd Miejski w Dąbiu

*Wydawnictwo nie odpowiada za treść
i aktualność reklam oraz danych dotyczących gminy*

Muzeum byłego niemieckiego Obozu Zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem

oddział Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie

Chełmno 59A, 62-660 Dąbie

tel. 63 271 94 47; 695 003 137

e-mail: muzeum@chelmno-muzeum.eu

www.chelmno-muzeum.eu

Historia obozu

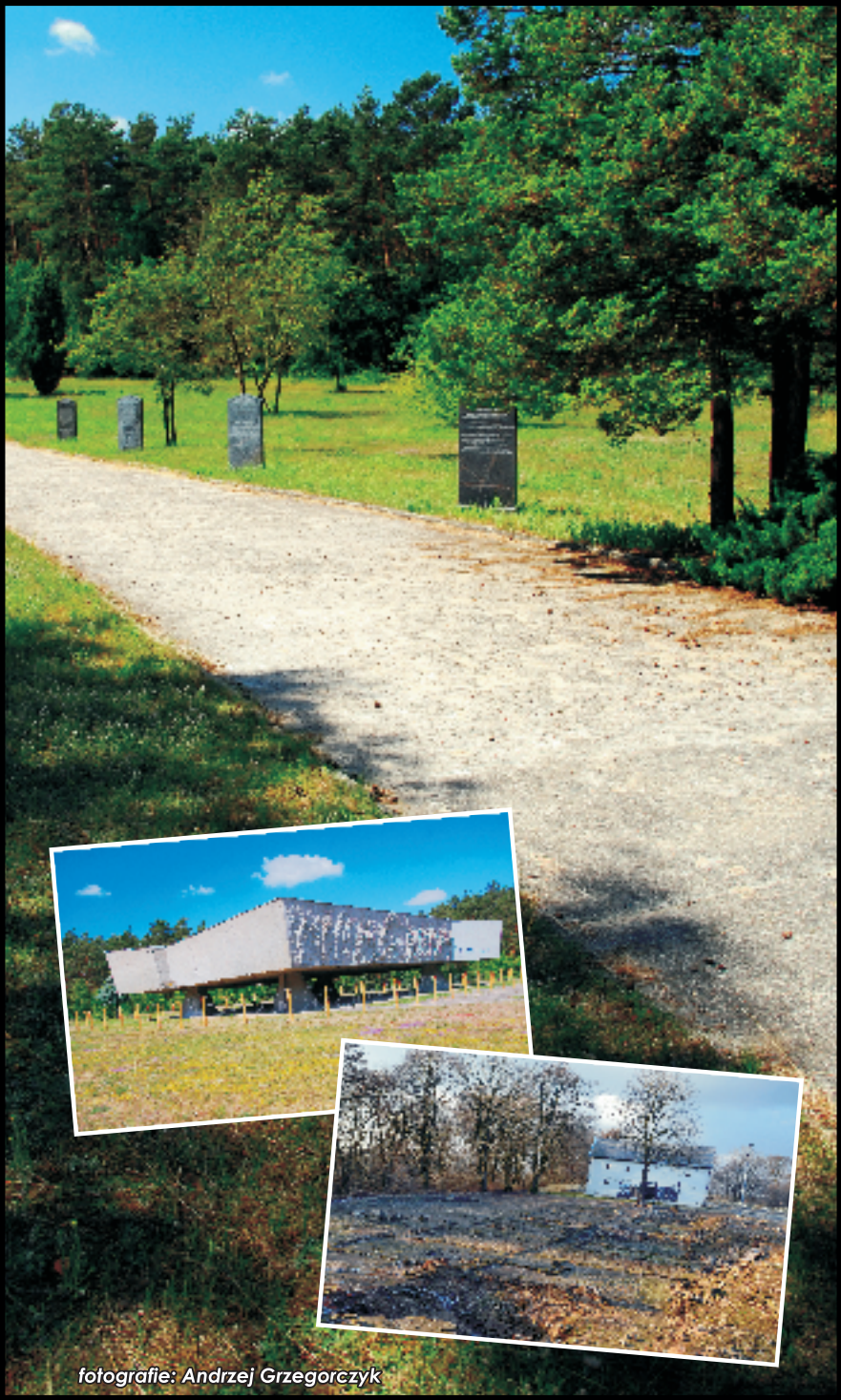
Niemiecki obóz zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem był ośrodkiem masowej, natychmiastowej zagłady Żydów w Kraju Warty (Reichsgau Wartheland). Został uruchomiony w grudniu 1941 r. Funkcjonował w dwóch okresach.

Pierwszy okres

Trwał od 8 grudnia 1941 r. (pierwszy transport) do 11 kwietnia 1943 r., kiedy komando opuściło teren obozu, wysadzając krematoria, a wcześniej (7 kwietnia) pałac. Eksterminacji dokonywano w samochodach – mobilnych komorach gazowych, przy użyciu gazu spalinowego. Ciała ofiar wywożono do oddalonego o 4 km lasu rzuchońskiego. Tam grzebano zwłoki w mogiłach o długości od 60 do 230 m. W pierwszej kolejności wymordowano Żydów z okolicznych gett: Koła, Dąbia, Kowali Pańskich, Kłodawy, Izbicy Kujawskiej. Od stycznia 1942 r. zaczęto przywozić do Chełmna Romów z Łodzi, z tamtejszego, utworzonego jesienią 1941 r., obozu (Ziegeunerlager), a następnie Żydów z getta łódzkiego (Litzmannstadt Getto) oraz Żydów z Niemiec, Czech, Austrii, których jesienią 1941 r. osiedlono w Łodzi. Latem 1942 r. wskutek rozkładania się ciał w grobach masowych i zagrożenia epidemiologicznego wstrzymano transporty. Rozpoczęto wydobywanie zwłok z grobów i palenie ich w polowych krematoriach. W marcu 1943 r. zapadła decyzja o likwidacji obozu.

Drugi okres

Trwał od wiosny – lata 1944 r. do 18 stycznia 1945 r. Eksterminacji dokonywano w obrębie lasu rzuchońskiego, gdzie zbudowano baraki i przystosowano teren do przyjmowania kolejnych transportów ofiar. W okresie od 23 czerwca do 14 lipca 1944 r. przybyło z Łodzi dziesięć transportów Żydów. Zamordowano wtedy 7 196 mieszkańców getta łódzkiego. Po tym czasie akcję eksterminacyjną przerwano. We wsi pozostała część załogi Sonderkommando oraz grupa ostatnich, prawdopodobnie 47 więźniów żydowskich. Przetrzymano ich w spichlerzu, obok zburzonego pałacu. W nocy z 17 na 18 stycznia 1945 r. w czasie ewakuacji SS-mani dokonali ostatniej egzekucji. Ze spichlerza wyprowadzano piątkami więźniów, mordując ich strzałami w tył głowy. Zdesperowani więźniowie, zamknięci w spichlerzu, podnieśli bunt, zabijając dwóch oprawców. Wtedy spichlerz wraz z więźniami Niemcy podpaliłi. Śledztwo prowadzone po wojnie przez sędziego Władysława Bednarza z Sądu Okręgowego w Łodzi ustaliło liczbę zamordowanych na 350 tys. Najniższą – 152 tys. ofiar ustalono na procesie w Bonn w latach 60. XX wieku. Najbardziej prawdopodobną jest liczba ok. 200 tys. zamordowanych.

fotografie: Andrzej Grzegorzyc